

Prirodopisno - natoroznansko polje.

Prašič.

Prašič je povsod na slabem glasu kot nesnažna in požrešna žival, a vendar ga imamo radi. V hrani nij izbirčen, valja se po najgršem blatu in smrdljivih mlakah, ter pohlastá vse, kar se le dá prebaviti. V ta namen mu posebno dobro služi rilec. V svinjak mu dajemo odpadke iz huhinje, olupke in pomije, ter vse to samogoltno posreblje in požré, naj bi bili odpadki in olupki še tako plesnjivi, in pomije še tako kisle, njegovemu želodcu to nič ne škoduje.

Prašič ima od strani stisneno truplo, koščato in robato hrbtišče in kratek smešno zasukan rep. Noge ima tenke in suhe. Na vsakej nogi ima po dva večja parkeljca, po katerih stopa, in dva manjša, ki sta malo više pomakujena, in se pri hoji tal ne dotikata. — Prašič je pokrit z debelo dlako, ščetine imenovano. Na hrbtišči so ščetine dolge, debele in močne. Pod kožo imajo prašiči mast ali slanino, ki je pri pitanih prašičih po več centimetrov debela.

Zarodnik naših domačih prašičev je divjí mrjasec, ki živí rad v družbi po vlažnih gozdih, pobirajoč gobe, korenine, želod in ogrce. Večkrat se vleže v močvirje, da si kožo hladi.

Mrjasec je mnogo močnejši od domačega prašiča. Njegovi trirobatí in zakrivljeni skranji zobje se imenujejo okla, ki so človeku jako nevarno orožje. V jeseni, ako je dosti želoda in žira, so mrjasci debeli in dadó zeló dobro in okusno meso. Zaradi mesa in kvare (škode), ki jo delajo po gozdih in po obdelanem polji, preganjajo in streljajo to žival.

O koristi, ki jo imamo od domačega prašiča, nij mi treba mnogo praviti, ker je vsacemu znano, da od zaklanega prašiča nič v zgubo ne pride. Kri se podela v klobase, ščetine, posebno one na hrbtišči, potrebujejo se za dreto, krtače, omela in salo. Svinjetina je presna, kuhana, pražena, pečena in posušena dobra jed.

M u h a.

Znam, da muho pozná vsak izmed vas, ali malokdo si je to živalco bolj natanko ogledal. Oči ima velike in z rudečim sôkom napolnjene. Na glavi nosi tipalnici in sesalo. Posebno čudno so oči sestavljene; da to natančno vidimo, treba nam je povekšalnega stekla. S povekšalnim steklom vidimo, da vsako oko obstojí iz malo ne 4000 šesterokotih plôčic, katerih vsaka je lepo izbočena in služi živalci v to, da vidi. S to prečudno sestavo oči je muhi mogoče, da na vse strani vidi ob istem času, da-si so oči nepremakljive. Tipalnici ste ščetinasti in imate vsaka po tri člene. Sesalo, s katerim nas muha tolikokrat nadleguje, ima na konci dve mesnati ustni, ki ste zeló pripravi za srebanje tekočih stvari. Truplo je pokrito s ščetinicami, ki se s povekšalnim steklom vidijo kakor upognjena šila. Na nogah ima pod krempljci majheno blazinicó, iz katere izpušča neko lepljivo tekočino, da se more poprijemati, kadar lazi po šipah in ogledalih.

Babica znese po šestdeset do osemdeset jajčič v gnoj, smeti in druge nesnažne kraje. Iz jajčic izlezejo ličinke (zapljunki), ki so podobne zeló majhenim belim črvičem, ne imajoč glave niti nog. Te ličinke so zeló požrešne in hitro rastó. V 14 dnéh so dorastle ter se izpremené v bubo, ki je majhenemu, rújastemu sodčeku podobna. V daljnih 14 dnéh prileze iz sodčeka muha, privzdignivši gorenji del kakor pokrovec. Ker se muhe vsako leto po štirikrat plodijo, zaradi tega se proti jeseni zeló razmnožé zlasti okoli hlevov in kuhinj, kjer se najlaže prehranijo. Po zimi poginejo razven nekaterih, ki se poskrijejo v kako zatišje.

I. T.

M r a v l j e.

Neka mati so imeli zelo radovednega sinčeka, Miška po imenu. Necega dne gre Miško na vrt; mati ga tu ugledajo in vprašajo: „Miško, kaj delaš na vrtu?“ „Gledam mravljišče, kako drobne mravlje po njem vrvé.“

„Mravlje so zeló pridne živalce, ali za vrt so tudi škodljive,“ rečejo mati. — „Nu, potlej jih moram takój pokončati,“ odvrne Miško, ter je užé hotel mravlje pobijati.

Mati rekó nato: „Ne tako hitro, Miško! Hočeva jih rajši v posodo pobrati in živalim odnesti, da jih pozobljejo.“

Miško: „Ali mati, če je taka živalca škodljiva, treba jo je umoriti.“

Mati: „Ako se škoda drugače ne more odvrniti, potlej jih smemo hitro in brez trpinčenja pobijati. Mravlje si iščejo hrane in tega jim ne moremo zameriti. Res je tudi, da hrane iskajoč, ne delajo na vrtu samo škode, nego mravlje so tudi koristne.“

Miško: „Kako nam koristijo mravlje?“

Mati: „Mravljinjimi jajci hranimo ptice slavce, prepelice in druge ptice pevke. Od njih dobivamo tudi neko vrst smole, ki jo rabimo v kadilo. Iz mravelj se dela tudi mravski cvet, ki ga po lekarnah prodajajo za nekatere bolezni. A tudi ti jih lahko sebi v izgled rabiš.“

Miško: „Tudi jaz? Tega ne umejem.“

Mati: „To se zna, ako jih posnemaš v pridnosti, delavnosti in trudoljubivosti, kajti mravlje so zeló pridne in delavne živalce. — Vse poletje pridno delajo, da si nabereó živeža za zimo. Mravlje ti naj bodo v izgled, kako moraš tudi ti priden in delaven biti. Delavnost je pol življenja. Zapomni si to, ljubi moj Miško, ter bodi priden in delaven kakor so mravlje in nikoli ti ne bode žal.“

Miško: „Odslej hočem v pridnosti in delavnosti posnemati mravlje ter jih nikoli nečem pobijati.“

P. H.

H r a s t.

Hrast je domače gozdno drevo. Vzraste 20 do 25 metrov in je na parobku večkrat blizu do 2 metra debel, ter doseže starost po več sto let. Hrast ima zeló trden in trpežen les, zato delajo sodarji iz hrastovega lesá doge za sode, kadí, čebre in druge posode. Lepi ravni hrasti se drago prodadó za ladije na morji in stavbe pod vodo. Hrast cvetè predno ozelení, navadno okoli srede meseca maja. Listi imajo kratke peclje in so na obéh stranéh